

σαν χτυπώντας, βρίζοντας και τρομοκρατώντας. Θα ήταν 11 το πρωί όταν ήρθε ο κουκουλοφόρος. Επρεπε να τον κοιτάμε στα μάτια. Οποιος δεν το έκανε τον έστελναν στον Γερμανό για εκτέλεση. Το ίδιο και όποιον υπέδειχνε ο κουκουλοφόρος... Ο κουκουλοφόρος έφτασε μπροστά μας, σηκώνει το χέρι και δείχνει τον αδελφό μου, τον Αμπαρτσούμι. Ενα ηλεκτρικό ρεύμα λες και με διαπερνά... Λίγα δευτερόλεπτα και μια ριπή τον ρίχνει κάτω...»

(διήγηση Ανιλ. Μπερμπεριάν από Γ. Κυριακίδη)

Τους μάζεψαν, προσθέτει ο κ. Αδαμακόπουλος, και εμφανίστηκαν οι κουκουλοφόροι. Ο πατέρας μου κοίταξε κάτω και διαπίστωσε από τα παπούτσια ότι ένας εκ των κουκουλοφόρων ήταν γυναίκα.

«Τσολιάδες, μπουραντάδες και ασφαλίτες με πολιτικά γύριζαν ανάμεσα στους καθισμένους ανθρώπους χτυπούσαν και τρομοκρατούσαν συνεχώς. Ανάμεσά τους και μια τσολιαδίνα, η Αστέρω, πρωταγωνιστούσε σε χυδαιολογία κ τραμπουκισμούς»

(Θανάσης Δαφεράνος - βιβλίο Κυριακίδη). «Περνώντας από τη μάντρα είδα ένα σωρό πτώματα των εκτελεσμένων παλικαριών. Ανάμεσά τους και τον Ελασίτη που το πρωί είμαστε μαζί. Το άσπρο του σακάκι ήταν μέσα στα αίματα. Ήδη, έλεγαν, είχαν πάρει δυο καμιόνια γεμάτα σκοτωμένους. Τράβηξα για το σπίτι. Είδα κόσμο μαζεμένο απέξω. Μέσα βρήκα τον αδελφό μου, Αναστάση, νεκρό. Τον είχαν εκτελέσει οι τσολιάδες μαζί με έναν τσαγκάρη γείτονα μας... Τους είχε προδώσει μια τσολιαδίνα. Τους τράβηξαν δίπλα στο όρυγμα κ αφού τους βασάνισαν τους ξερίζωσαν τα νύχια για να μαρτυρήσουν. Άλλους τους εκτέλεσαν... Όταν έφυγαν, οι γείτονες τους σκότωσαν και τους έφεραν στα σπίτια τους» (Γ. Βασιλακόπουλος, μαρτυρία).

Η πομπή για το στρατόπεδο του Χαϊδαρί-

Ορθίος από αριστερά προς δεξιά, τρίτος στη σειρά, Παν. Αδαμακόπουλος

Περνώντας από τη μάντρα είδα ένα σωρό πτώματα των εκτελεσμένων παλικαριών. Ανάμεσά τους και τον Ελασίτη που το πρωί είμαστε μαζί.

ου ξεκινά. Πριν όμως ο συνοικισμός και η παρακούπολη των Αρμενίων έχει παραδοθεί στην πυρά: «Ο μισός και ίσως περισσότερος συνοικισμός ήταν καμένος. Εκδικούμενοι την αντιστασιακή συνοικία που τόσα είχε δώσει στο διάστημα της τριχρονής κατοχής τής έβαλαν φωτιά. Οι καπνοί έβγαιναν ακόμη. Πολλοί ηλικιωμένοι καίκανε μέσα στα σπίτια τους...»

Από το απόγευμα της 8/8 υπήρχαν πληροφορίες για πιθανό μπλόκο. Το πού θα γινόταν όμως δεν αναφερόταν Γιάννης Κυριακίδης

«Κατά τη διάρκεια της πορείας ο πατέρας μου επιχειρήσει δυο φορές να δραπετεύσει, δεν τα κατάφερε. Στο Χαϊδάρι έμειναν για μερικές ημέρες. Πίστευαν ότι θα τους αφήσουν ελεύθερους» σημειώνει ο κ. Αδαμακόπουλος.

«Έφεραν στον ανοιχτό χώρο, που όπως φαίνεται τον έχουν για τόπο υπαίθριου βασανιστηρίου, πέντε κρατούμενους για να τους υποβάλουν στο μαρτύριο του Σίσυφου. Είναι και οι πέντε εξαντλημένοι, πεσσι και κόκαλο, ανθρώπινες σκιές. Πονάει η ψυχή σου να τους βλέπεις» (Γ. Γκούτας)

Οι ελπίδες τους για απελευθέρωση αποδεικνύονται φρούδες, καθώς μεταφέρονται στον σταθμό του Ρουφ με προορισμό τη Γερμανία.

«Έξω από τον σταθμό μαζεύτηκε πλήθος κόσμου. Τους παρακαλέσαμε να ειδοποιηθούν οι δικοί μας. Οσο περνάει η ώρα τόσο ο συγκεντρωμένος κόσμος γίνεται περισσότερος. Μας πετούν τσιγάρα... Προσπαθούν να μας μιλήσουν... Σε λίγο ολόκληρος ο Βύρωνας και άλλοι συνοικισμοί βρέθηκαν έξω από τον σταθμό... Το μανιασμένο πλήθος έσπασε το τείχος των Γερμανών φρουρών και όρμησε φθάνοντας ως τα κάγκελα του σταθμού...» (Γκούτας)

Ο Ερυθρός Σταυρός μοιράζει τα πακέτα με τα τρόφιμα. Το τρένο ξεκινά.

«Από κάποιο βαγόνι κρατούμενοι άρχισαν να ψέλνουν τον εθνικό μας ύμνο... Αμέσως μεταδόθηκε σε όλα τα βαγόνια σε όλο το πλήθος... Μια σπάνια, μια μοναδική στιγμή γενικευμένης αντίδρασης... Αδιαφορίας για τον θάνατο...» (Γκούτας).

Όταν κοιτάς κατάματα τη δυστυχία

Μέσα στα βαγόνια, στριμωγμένοι, κοιμούνται στο πάτωμα άπλυτοι, χωρίς νερό, με τα καλοκαιρινά τους ρούχα. Και αυτό είναι το πρελούδιο του μαρτυρίου τους. Οι όμηροι, απαχθέντες των μπλόκων του Βύρωνα και του Δουργούτιου, οδηγήθηκαν στο Μάνχαιμ και άλλοι σε πόλεις νότια της Στουτγάρδης.

«Ξεκινάμε για νυχτερινή πορεία... Προχωράμε με την ίδια σιγανή βροχή που δεν λείπει να σταματήσει... Δεν έχουμε δυνάμεις, το

περπάτημά μας γίνεται όλο και πιο δύσκολο. Τα κτήνη, οι “τσολιάδες” [σ.σ. Γάλλοι συνεργάτες Γερμανών] μας κυνηγούν και μας χτυπούν για να επιταχύνουμε το βήμα μας. Ένας σύντροφος από το πολύ ξύλο έπεσε δεν μπόρεσε να κρατηθεί άλλο.. Τι απόγινε δεν έμαθα... Για να μη μείνει πίσω κανένας σύντροφος και τον φάει το μαύρο σκοτάδι πιαστήκαμε χέρι χέρι και προχωρούμε όλοι μαζί... Ο,τι είναι να γίνει να γίνει για όλους...» (Γκούτας)

Οι όμηροι μετατρέπονται σε σκλάβους. Γίνονται ένα απλό νούμερο. Εργάζονται στα οχυρωματικά έργα, πεινασμένοι, εξασθλιωμένοι. «Τα βράδια, όταν γυρίζουμε ξεθεωμένοι και περνάμε υποχρεωτικά μέσα στο χωριό, οι χωρικοί βγαίνουν έξω να κάνουν χάζι μ' εμάς. Βρίσκουν κωμική την εμφάνισή μας, μας παρατηρούν σαν περίεργα φαινόμενα, μας δείχνουν με τα χέρια τους και ξεκαρδίζονται στα γέλια... Το ίδιο έγινε και απόψε... Από όλο το τσούρμιο που βγήκε στον δρόμο, μόνο μια κοπέλα βρέθηκε με αισθήματα. Στάθηκε για λίγο έξω από την εκκλησία και έκλαψε όταν μας είδε... Τα παιδιά μας πετροβολούν χωρίς να εμποδίζονται από τους μεγάλους... Μπορείς να γελάς όταν κοιτάς κατάματα την ίδια τη δυστυχία;». Διατίθενται και για άλλες εργασίες «Το δουλεμπόριο συνεχίζεται. Πήραν και άλλους συντρόφους για άλλες δουλειές. Ήρθαν και άλλοι Γερμανοράδες... Πήραν και αυτοί σκλάβους. Τζάμπα πράγμα...» (Γκούτας)

Στις 20 Νοεμβρίου, οι όμηροι, μεταξύ αυτών και ο πατέρας του κ. Αδαμακόπουλου, διαμοιράζονται από το κολαστήριο του αεροδρομίου Hailfingen σε διάφορα χωριά. Εκεί οι συνθήκες είναι καλύτερες. Αντιμετωπίζονται ανθρώπινα από πολλούς ντόπιους. Τη θέση τους όμως στο κολαστήριο καταλαμβάνουν 600 Εβραίοι εκ των οποίων οι είκοσι από την Ελλάδα.

«Η άθλια κατάσταση που ζούμε με έκανε να χάσω την ανθρωπιά μου... Χθες το μεσημέρι, στη διακοπή της δουλειάς για το συσσίτιο, με κάλεσε μια κοπέλα που εργάζεται εδώ και μου έδωσε κρυφά ένα μεγάλο κομμάτι ψωμί. Δεν ήταν για μένα, μου το τόνισε: είναι για τους άρρωστους συντρόφους σου. Τρελάθηκα όταν το είδα τόσο ψωμί. Απομακρύνθηκα με τρόπο και το έφαγα όλο αμάσπτο στα γρήγορα, όπως κάνει ο σκύλος που κρατάει στα δόντια του ένα κόκαλο και αποφεύγει τα άλλα σκυλιά...» (Γκούτας)

Όμως τα συμμαχικά στρατεύματα προελαύνουν. Τέλη Μαρτίου του 1945 με αρχές Απριλίου γίνεται η μεταφορά των Ελλήνων (και του πατέρα του κ. Αδαμακόπουλου) από το Oberjesingen στο Haigerloch για να δουλέψουν σε αλατωρυχεία. Μέσα Απριλίου μετακινούνται προς το Tübingen, όπου οι φρουροί τους εγκαταλείπουν προς το τέλος της πορείας. Στις 23 Απριλίου συναντούν τους πρώτους Αμερικανούς. Σύμφωνα με τον κ. Αδαμακόπουλο, οι Αμερικανοί διενεργούσαν την αποστολή «Άλσος» με σκοπό τη σύλληψη Γερμανών πυρηνικών επιστημόνων και την κατάσχεση των εργαστηρίων τους. Την ίδια ημέρα η ομάδα των Ελλήνων συναντάται με Σενεγαλέζους της Γαλλικής 9ης Αποικιακής Μεραρχίας, ενώ αρχές Μαΐου οι Γάλλοι τους εγκαθιστούν στο Balingen.

Το δεύτερο μέρος την άλλη Παρασκευή

Διοικητήριο των Ελλήνων πολιτικών αιχμαλώτων Μπάλιγκεν